

Kerken

ROND
RIJN &
GOUWE

Jaargang 78 nr. 22 - 23 oktober 2021

www.kerkenrijnengouwe.nl

Orgelrestauratie Dorpskerk Woubrugge

Een project van klank en kleur

Flitsende verhalen

Column

*“In het begin was het Woord,
het Woord was bij God en het Woord was God”*

Johannes 1:1 (NBV21)

“Een project van klank en kleur”

Redactielid Chris van der Ouw sprak met de Woubruggenaren Leo Deurloo en Ed Molenaar, die betrokken zijn bij de orgelrestauratie in de Dorpskerk Woubrugge. Een bijzonder project waarvan de voorbereiding al in 2017 startte.

Een vreemde gewaarwording als je in de Dorpskerk van Woubrugge op het orgelbalkon bent. Nou ja, zeg maar gewoon: balkon. Want een orgel is er niet te zien. Wel wat losse elektriciteitsdraadjes, een stuk luchtslang en vooral een groot gat in de bodem, waar eeuwenlang het orgel gestaan heeft. Sinds 1794, om precies te zijn. Toen bouwde de Oostenrijker Mitterreither dit mooie instrument, dat zowel om te zien als om te horen naadloos past in en bij dit karakteristieke kerkgebouw. Hier maak ik plezierig kennis met Ed Molenaar, voorzitter van de orgelcommissie Dorpskerk Woubrugge, en met Leo Deurloo, voorzitter van de kerkenraad. We maken wat foto's en ik vraag hoe het kan dat zo lang geleden een Oostenrijker hier een orgel kwam bouwen. Daar weten mijn gastheren wel antwoord op. Johannes Mitterreither kwam in Gouda, later in Leiden wonen en was werkzaam bij de firma Hess, die onder andere in 1783 het orgel van de Oudshoornse kerk (hetzelfde type kerkgebouw) heeft gebouwd. Bij het zien van het Woubrugse kerkgebouw was hij op slag verliefd en maakte hij zijn ontwerp.

Links: Leo Deurloo, voorzitter van de kerkenraad, rechts: Ed Molenaar, voorzitter van de orgelcommissie

Plan uit 2017

In het naastgelegen gebouw Immanuël vertellen Ed en Leo verder. Al zo'n tien jaar was men zich bewust dat er rigoreus wat aan het instrument moest gebeuren. In het verleden waren er al wel - vanwege de beschikbare financiële middelen - deelwerkzaamheden uitgevoerd, maar achteraf zijn die niet goed uitpakend en de enige optie nu was: het hele orgel in één keer restaureren. Orgelbouwer Van Vulpen uit Utrecht, die het lopende stem- en onderhoudswerk doet, deed om die reden behalve stemmen ook niets, om het niet nog erger te maken. Bert den Hertog, adviseur maar ook jarenlang organist in deze kerk, schreef in 2017 een herstelplan, waarop hij ook afgestudeerd is. Hieruit bleek dat het uitvoeren ervan dringend, nee, dwingend was. Dat plan is goedgekeurd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, wat essentieel is voor het toekennen van subsidies. Subsidieverstrekkers zijn de Provincie Zuid-Holland, het fonds Alphen en Omstreken, het Prins Bernhard Cultuurfonds, en meer. Daarnaast loopt de actie 'Adopteer een orgelpijp',

waardoor in twee betekenissen de stemming er goed in komt.

Op 4 juli 2021 is de firma Van Vulpen uit Utrecht gestart met de algehele restauratie van het 227 jaar oude Mitterreither-orgel en de verwachting is dat het eind 2022 weer in gebruik kan worden genomen. De restauratie wordt begeleid door de adviseurs Bert den Hertog en zijn mentor Peter van Dijk. Een kijkje achter de schermen van dit bijzondere restauratieproject.

“De enige optie was nu: het hele orgel in één keer restaureren”

Vragen aan Leo en Ed

Het orgel ligt uit elkaar, hoe worden de diensten nu begeleid?

Dat gebeurt met een Johannusorgel en de piano, afhankelijk van het soort liederen dat gezongen wordt.

Eén oorzaak van de slechte staat is de heteluchtverwarming. Wordt dat systeem nu ook meteen aangepakt, bijvoorbeeld door vloerverwarming, om toekomstbestendiger te zijn?
Nou, die vloerverwarming is al eerder aangebracht, in 2014, toen het kerkgebouw zelf gerestaureerd is. Vroeger werd zelfs kolengestookt, dus het orgel heeft wel wat te lijden gehad. Het is vervuild, er is ook tinpest ('roest') geconstateerd. En door verzakkingen ontstond scheefstand, waardoor pijpen en mechaniek onder spanning kwamen, wat fataal is voor zo'n fijnmazig mechaniek. Vandaar dat deelwerkzaamheden geen zin hadden, maar alles in één keer moest worden aangepakt.

Wat is er voor jullie bijzonder aan dit restauratieproject?
Dit is een Mitterreitherorgel (zie foto 2) en daar zijn er nog maar een paar van, onder andere in de Lokhorstkerk in Leiden, waar we kennis konden nemen van de ervaring aldaar.

Mitterreitherorgel uit 1794

Van Vulpen doet het hele restauratiewerk in Utrecht in de werkplaats, ook de kas (ombouw). Alles is gedemonteerd en mee, ook weer omdat het één

samenhangend geheel is. Bovendien is in dit kerkje geen plaats, zeker nu de diensten weer bezocht mogen worden.

Heeft de coronacrisis nog belemmerend voor jullie gewerkt of hadden jullie daar niet veel last van?

Voor de financiële kant: we konden niet beginnen met onze acties.

Wat merken kerkgangers straks van de restauratie: gaan ze het horen?

Ja, dat is wel zeker. Daar is het ook om te doen. De klank wordt helderder, sprekender.

Wat betekent deze restauratie voor de organisten, voor hun werk?

Ze moesten tot nu toe bepaalde registers mijden en om sommige toetsen heen spelen; straks kunnen ze alles weer gebruiken. *Volgens mij hebben de organisten de mankementen tot op het laatst weten te verbloemen door om de haperingen heen te spelen. Ze wisten natuurlijk precies welke toon of welke stem het niet of niet goed deed en zo konden ze zich redden. Of niet?*

Ja, dat is organisten eigen hè. Toch proberen er het beste van te maken. En dat deden ze soms zo goed dat sommige mensen zich afvroegen of zo'n hele operatie wel nodig was. Wij wisten wel beter.

Heb je nog te maken met enig landelijk instituut dat jullie voorschrijft wat je wel en niet mag doen?

Ja, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft geëist dat, nu alles in één keer gaat, de kas ook weer in zijn originele kleuren geschilderd wordt, en welke kleuren dat precies zijn wordt nu ook onderzocht.

Spandoek 'Actie adopteer een orgelpijp' aan Dorpskerk Woubrugge

Wat kunnen mensen zelf bijdragen?

Meedoen aan de eerdergenoemde actie 'Adopteer een orgelpijp'. Voor meer informatie over deze actie en het verloop van de werkzaamheden: www.dorpskerkwoubrugge.nl/orgelrestauratie

Aldus geregistreerd en getoetst door Chris van der Ouw
Foto's: Ed Molenaar

Flitsende verhalen

Het nieuwe seizoen in de kerk is volop begonnen. Het Bijbelse woord voor 'kerk' wordt allereerst vertaald met 'bijeengeroepen'. Dat zijn mensen die niet uit eigen beweging bij elkaar komen en op eigen kracht bijeenblijven, maar het zijn zij die zich geroepen voelen, bij elkaar gehaald zijn door een stem, een woord en verhalen en bij elkaar worden gehouden door dat Verhaal. De allereerste groep bijeengeroepen, het volk Israël, werd bijeengehouden door een Bevrijdingsverhaal. Een verhaal van weggaan uit een onderdrukkingssysteem. Een systeem dat mensen uitbuit, klein houdt, vernedert en vermoordt. Zij gingen op weg naar een goed, weids land. Waar brood en recht, waardigheid en liefde is, voor al wat leeft. Dat ging niet zonder slag of stoot, maar ze kwamen er. En het verhaal spreekt van reisgenoten. Je hoeft er niet heen, je mag, maar je mag niet alleen.

Wat doen we als huidige kerk, gemeenschap van geroepen? De vieringen en andere bijeenkomsten geven ons moed, kracht en bemoediging. Maar ze leren ons ook vol te houden en verantwoordiging te delen. Kijk goed wat er gebeurt. Ook het goede dat gedaan wordt in kaart brengen, bewonderen en je erover verheugen. Bouwen aan solidariteit en samen leven en leren. In de brieven van Paulus staat dat een geloofsgemeenschap 'het lichaam van Christus' is. Een lichaam is geen droom of illusie maar werkelijkheid. Een aanwezigheid die uitstraling en energie heeft. Wij moeten als kerk aanwezig zijn in deze wereld en energiek, moedig, behulpzaam, barmhartig en hoop uitstralend rondlopen, zoals Christus dat deed. Ieder mens is uniek en een onvervangbaar deel van dat lichaam. Laten we elkaar bevrijden in die Naam, die betekent: Ik-zal-er-zijn.

Dus alle vluchtelingen in tentenkampen, gammele bootjes, overvolle treinen en slenterend langs onze wegen een veilige plek geven op deze aardbol. Volgens de huidige politieke stroming is dat een bespottelijke illusie. Maar volgens de Joodse wijsgeer Levinas zijn wij mensen "uitverkoren om elkaar te dienen". Dat spreekt mij persoonlijk meer aan. Ik bid met u dat wij de moed niet verliezen, niet wantrouwen onze innerlijke stem die over vrede spreekt. Elkaar blijven vertellen over die momenten waarop niets onmogelijk bleek bij God, bij ons. Dat onze ogen open gaan voor die flitsen van een nieuwe wereld. Een wereld om te zoenen.

Of zoals Huub Oosterhuis het zo mooi verwoordt in zijn Psalm 85 vrij.

*Buig ons toe naar elkaar
keer onze trage harten
dat wij zonder wantrouwen
ieder mens tegemoet gaan
open en vredelievend.*

*Laat zo de wereld worden:
kussen van ontferming en trouw
zoenen van recht en vrede –
vrede een zaad in de aarde
gerechtigheid zon aan de hemel.*

Wilna Wierenga, pastor in de Lichtkring